

2017/12

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

ONTVANGEN 02 MEI 2017

> Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Stenden Hogeschool
T.a.v. De heer Mr. L.J. Klaassen
Postbus 1298
8900 CG LEEUWARDEN

Hoger Onderwijs en
Studiefinanciering
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Datum 1 - MEI 2017
Betreft Besluit inzake macrodoelmatigheid hbo masteropleiding International
Leisure and Tourism Studies

Onze referentie
1184544

Uw brief van
16 februari 2017

Uw referentie
64/000

Bijlagen
1

Geachte heer Klaassen,

Met uw brief van 16 februari 2017, door de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (hierna: CDHO) ontvangen op 22 februari 2017 hebt u mij het voornemen voorgelegd om de hbo masteropleiding International Leisure and Tourism Studies als bekostigde opleiding (voltijd) in Leeuwarden te verzorgen. De opleiding is voorgesteld in het Croho onderdeel Economie en de studielast is door u bepaald op 60 studiepunten.

Advies CDHO

De CDHO heeft mij bij brief van 13 april 2017, met het kenmerk 2017/12, positief geadviseerd over uw aanvraag. Het advies van de CDHO dat integraal onderdeel uitmaakt van dit besluit, treft u hierbij aan.

Besluit

Gelet op de advisering van de CDHO, het bepaalde in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (hierna: WHW) en in de Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2014 (hierna: Beleidsregel), heb ik besloten in te stemmen met uw voornemen om de hbo masteropleiding International Leisure and Tourism Studies als bekostigde opleiding in voltijdse vorm te verzorgen in de gemeente Leeuwarden.

Beoordelingskader

De wettelijke grondslag voor mijn besluitvorming is gelegen in artikel 6.2 van de WHW. Voorts is de Beleidsregel leidraad geweest voor mijn afwegingen.

Motivering

Overeenkomstig het advies van de CDHO, concludeer ik dat uw aanvraag voldoet aan de voorwaarden a, b en c van de Beleidsregel. Voor de nadere motivering verwijs ik u naar het advies van de CDHO.

Croho-procedure

Ingevolge artikel 6.2, zevende lid, van de WHW vervalt dit besluit indien de masteropleiding niet binnen 10 maanden na dagtekening van dit besluit is geregistreerd in het Croho. Registratie binnen die termijn is niet eerder mogelijk

Een belanghebbende kan tegen dit besluit binnen zes weken na de dag waarop het besluit hem is toegezonden schriftelijk bezwaar maken. De belanghebbende dient daartoe een bezwaarschrift in bij de minister/staatssecretaris van OCW, onder vermelding van "Bezwaar", ter attentie van DUO, Postbus 606, 2700 ML in Zoetermeer. Meer informatie over het maken van bezwaar vindt u op www.bezwaarschriftenocw.nl

dan nadat u contact hierover heeft gehad met de NVAO, conform artikel 5a. 11 van de WHW.

Onze referentie
1184544

Een afschrift van deze brief is gezonden aan de CDHO, de NVAO, de Vereniging Hogescholen, de Inspectie van het Onderwijs en de Dienst Uitvoering Onderwijs (Groningen).

Met vriendelijke groet,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
dr. Jet Bussemaker
namens deze,
de directeur Hoger Onderwijs en Studiefinanciering,

F.A. Hofman

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
t.a.v. de directeur Hoger Onderwijs & Studiefinanciering
drs. F.A. Hofman
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

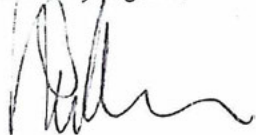
Geachte heer Hofman,

datum 13 april 2017 Hierbij ontvangt u het advies van de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs inzake de aanvraag nieuwe opleiding van Stenden hogeschool ten behoeve van hbo master Master International Leisure and Tourism Studies te Leeuwarden.

onderwerp advies nieuwe opleiding hbo Master International Leisure and Tourism Studies Stenden hogeschool Leeuwarden Ik verzoek u mij een afschrift van uw besluit toe te zenden.
Ik ga ervan uit u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd, met vriendelijke groet,

ons kenmerk
2017/12

bijlagen
advies CDHO

drs. P.M.M. Rullmann
voorzitter CDHO

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
t.a.v. de Minister
mw. dr. M. Bussemaker
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Advies **Geachte mevrouw Bussemaker,**

Op 22 februari 2017 heeft de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs het voornemen ontvangen van Stenden hogeschool om de hbo master International Leisure and Tourism Studies (hierna aan te duiden als ILTS) als bekostigde opleiding te verzorgen te Leeuwarden. De aanvraag was voorzien van alle voor de beoordeling van de aanvraag benodigde gegevens en is door de commissie in behandeling genomen.

datum
13 april 2017

onderwerp
nieuwe opleiding
Stenden hogeschool
hbo
master

Advies Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs

Gelet op het hierna volgende adviseert de commissie u om positief te besluiten op het verzoek van Stenden hogeschool om de master ILTS als bekostigde opleiding te Leeuwarden te verzorgen.

Master International Leisure
and Tourism Studies
Leeuwarden

Beoordelingskader

De wettelijke grondslag voor dit advies is gelegen in artikel 6.2 van de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW). Voorts heeft de Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs van 3 juli 2014, verder te noemen de Beleidsregel, voor de commissie als leidraad gediend. Het beoordelingskader treft u in de bijlage bij dit advies aan.

ons kenmerk
2017/12

bijlagen
beoordelingskader

Omschrijving van de aanvraag

Aanvrager wil de master ILTS in Leeuwarden aanbieden. Het gaat om een Engelstalige hbo master in het Croho onderdeel Economie. De opleiding omvat 60 EC in 14 maanden en wordt in voltijdvorm aangeboden.

De master ILTS is reeds gestart in 2001 en in 2015 geaccrediteerd als niet-bekostigde post-initiële Master of Arts. De kosten vormen voor Nederlandse studenten een obstakel; de doorstroom is zeer gering. Vooral internationale studenten schrijven zich in. Vanaf dit jaar wil Stenden de master bekostigd kunnen aanbieden. De aanvraag heeft Stenden afgestemd met de NHTV die momenteel bekostiging aanvraagt voor de master Tourism Destination Management. Deze instellingen werken samen binnen CELTH (Centre of Expertise in Leisure, Tourism and Hospitality) en ondersteunen elkaars aanvraag.

De interdisciplinaire master ILTS richt zich op vrije tijd, toerisme en evenementen. Er is sprake van een double degree met Derby. Dit staat los van de inhoud van de aanvraag. De nadruk ligt op vraagstukken rond duurzaamheid en kwaliteit van leven. De master bestaat inhoudelijk uit vier modules: theoretische perspectieven op toerisme en vrije tijd, waaronder duurzaamheid en belanghebbenden van bestemmingen, kwaliteit van vrije tijd en toerisme, beleid, planning en de toekomst

pagina 2 van 8 van vrije tijd en toerisme, waaronder scenarioplanning en verandermanagement, een keuzevak en een scriptie.

De master ILTS is toegankelijk voor doorstromers met een bachelor in de economie, business, hospitality, toerisme of een aanverwante discipline. Toelating geschiedt middels een interview en een Engelse test. Eventueel kan een pre-master Engels worden gevolgd. Gestreefd wordt naar 40 studenten per jaar. Maximaal 50% van de studenten mag internationaal zijn. Zij moeten in het bezit zijn van een equivalent van eerder genoemde bachelors en goed Engels kunnen.

Afgestudeerden van de opleiding kunnen werken in hogere posities in de sector toerisme, vrije tijd en evenementen. Zij kunnen ook breder terecht in het bedrijfsleven of bij de (semi-)overheid.

Aanvrager doet een beroep op criteria a, b en c in art. 6 van de Beleidsregel.

Motivering

De aanvraag voldoet naar mening van de commissie aan de criteria a, b en c in art. 6 van de Beleidsregel.

Beoordeling criterium a Beleidsregel

Aanvrager stelt dat de master ILTS nieuw is en noodzakelijk om de gewenste vernieuwing te realiseren. De master bestaat reeds in onbekostigde vorm en is bij herhaling positief bevonden door accreditatieorganisaties (FIBAA 2015, THE-ICE 2013, NQA 2015 en NVAO 2015). In de Nationale Studenten Enquête van 2016 is een hoge score gegeven voor inhoud en voorbereiding voor een loopbaan.

Het betreft een unieke integratie van vrije tijd, toerisme en evenementen. Toerisme, vrijetijds- en event management krijgen in de toekomst meer te maken met complexe vraagstukken (World Travel & Tourism Council (WTTC) rapport 2016, Oxford Economics). Andere competenties zullen worden gevraagd. Daar wil Stenden met de Master ILTS op inspelen. Bureau beleidsonderzoek (BBO) heeft in opdracht van Stenden een werkveldonderzoek en een arbeidsmarktanalyse uitgevoerd. Het werkveld vindt de opleiding goed aansluiten bij ontwikkelingen in het domein en de gevraagde competenties (BBO, 2016).

Ter onderbouwing van de stelling dat de master ILTS nieuw is heeft aanvrager deze vergeleken met alternatieve opleidingen in Nederland. Dit zijn Tourism Destination Management van NHTV, Leisure, Tourism and Environment van de WUR, Leisure Studies van NHTV en Cultural Geography van de RUG en een overzicht gemaakt van de kenmerken van elke opleiding (zie Tabel 1).

De brede master ILTS is gericht op projectmanagement, leiderschapsstijlen en sociale wetenschappen zonder onderdelen in het buitenland. Uniek is dat studenten een dubbele graad kunnen behalen dankzij de samenwerking met Derby University. Bij het vergelijken van de curricula blijkt het curriculum weinig te overlappen met de master Tourism Destination Management, een opleiding die focust op de toeristische bestemmingen en een sterkere internationale insteek heeft. Ook andere curricula verschillen voor minimaal 60%. Leisure, Tourism and Environment is wetenschappelijk in plaats van toegepast en heeft buitenlandprojecten. Urban Environmental Management heeft weliswaar ook een brede focus, echter met buitenlandprojecten. Leisure studies richt zich niet op

pagina 3 van 8 toerisme en Cultural Geography is wetenschappelijk en draait niet om toerisme, evenementen en vrije tijd.

Op grond van het bovenstaande concludeert de commissie dat de inhoud van de master ILTS nieuw is. Daarmee is de noodzaak van deze opleiding in de zin van de Beleidsregel aangetoond. De aanvraag voldoet aan criterium a in art. 6 van de Beleidsregel.

Tabel 1. Vergelijking master ILTS met verwante masteropleidingen

naam	inhoudelijke discipline				didactisch concept			
	toerisme	focus op bestemming	focus op toerisme en events/vrije tijd	focus op gebiedsontwikkeling	wetenschappelijk of toegepast onderzoek	international classroom focus	projecten in buitenland	flexibel/modulair aangeboden (voltijd)
ILTS (Stenden)	ja	nee	ja	ja	toegepast	soms	soms	nee
Tourism destination management (NHTV)	ja	ja	nee	ja	toegepast	ja	ja (50%)	ja
Leisure tourism & environment (WUR)	ja	nee	ja	ja	wetenschappelijk	soms	ja	nee
Urban environmentaal management (WUR)	soms	nee	nee	ja	wetenschappelijk	soms	ja	nee
Leisure studies (NHTV)	nee	nee	ja	ja	toegepast	soms	nee	nee
Cultural geography (RUG)	nee	nee	nee	ja	wetenschappelijk	soms	?	nee

Beoordeling criterium b Beleidsregel

Aanvrager stelt dat de master ILTS aansluit op een arbeidsmarktbehoefte in combinatie met een maatschappelijke behoefte.

Beoordeling maatschappelijke behoefte

De master ligt in lijn met de Noordelijke Innovatie Agenda 2014-2020, waarin Friesland zich profileert als een proefuin voor ontwikkelingen van duurzame lokale opleidingen voor maatschappelijke uitdagingen op mondiaal niveau. Ook is er aansluiting bij het Sectorplan Noord en de Kennisagenda Fryslân 2015-2025 (Provincie Friesland, 2016). Laatstgenoemde beschrijft het streven naar een op kennis en innovatie gebaseerde economie waarin onderzoeksinstellingen nieuwe waarde creëren in netwerken. De Hotspot Toerisme en Recreatie staat hierin centraal. Toerisme is één van de belangrijkste thema's (Provincie Fryslân, 2015, Kennisagenda Hoger-Onderwijsakkoord Fryslân 'Naar een innoverende en lerende regio, ondertekend op 24 juli 2016).

Het streven past binnen de ontwikkelingen in het hbo om meer ruimte te bieden aan professionele hbo masters (Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek 2015-2025 en Beleidsregel van OCW d.d. 8 juni 2016, houdende

Beoordeling arbeidsmarktbehoefte

De AIS van ROA bevat geen arbeidsmarktprognose voor mensen met een hbo-opleiding in de toerimesector of evenementen- en vrijetijdssector. Alumni van de master ILTS blijken werkzaam te zijn in de desbetreffende sector maar ook in aanverwante posities in het economische domein (zie Tabel 2). Daarom heeft aanvrager het aandeel van de sector toerisme in het BBP gebruikt als vertrekpunt. Dit bedraagt 4% (CBS statistieken online, 2014, BS Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd, 2015) en groeit sneller dan het BBP. Tussen 2011 en 2015 is de groei van buitenlandse toeristen in Nederland toegenomen van 11 naar 15 miljoen (ING, 2016). In Europa wordt tot 2020 een groei van 2,7% per jaar verwacht en tot 2030 1,8% (World Tourism Organization (UNWTO), 2011). Omdat de toeristische sector relatief arbeidsintensief is zal het aantal arbeidsplaatsen ook groeien (BBO, 2016).

Ook de vrijetijdssector groeide. De afgelopen twee jaar groeiden festivalbezoeken gemiddeld met 4% per jaar. De groei in de vrijetijdssector en het toerisme vertaalt zich in economische groei, bijvoorbeeld in meer bestedingen tijdens activiteiten (Van Vliet, 2012).

De master ILTS wordt in sommige gevallen gebruikt voor opscholing van professionals met een bachelor die al enige tijd hebben gewerkt. Afgestudeerden kunnen na de master gaan werken als adviseur, manager, projectleider of ondernemer in het toerisme, de vrijetijds- of evenementensector. Zij kunnen terecht komen in commerciële, bedrijfseconomische, management, beleids- en dienstverlenende functies in deze branches (BBO, 2016).

De afgelopen 10 jaar is de toeristische sector sneller gegroeid dan andere sectoren. Ondanks de crisis is de werkgelegenheid in deze sector tussen 2010 en 2014 met ruim 8% toegenomen (NRIT, 2015). Meer internationale reizigers bezoeken Nederland (WTTC, 2016). Het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC, 2015) verwachtte voor 2016 een groei van 2% van het internationale toerisme in Nederland, ook in de noordelijke provincies (ING, 2016).

Tabel 2. Resultaten alumni-onderzoek*. Bron: Stenden en BBO, 2017

functiegroep	sector toerisme/vrije tijd/ evenementen	verwant aan toerisme/vrije tijd/ evenementen**			niet gerelateerd aan toerisme/ vrije tijd/ evenementen	percentage
		(zakelijke) dienstverlening	publieke sector	onderwijs/ onderzoek		
management	22	2	4	8	23	55%
Beleidsadviseur	2	0	4	1	03	9%
docent	0	0	0	18	00	17%
Toerisme/ organisator evenementen	4	0	0	0	110	4%
Anders/ geen toerisme	1	1	0	4	11	16%
percentage	27%	3%	7%	29%	34%***	100%

*n = 108

**Bijvoorbeeld: ICT toegepast in tourism/leisure/events, beleidsadviseurs toerisme, docent tourism/leisure/events

NB: De alumni die niet in een sector (gerelateerd aan) tourism/leisure/events werkzaam zijn, betreffen relatief vaak alumni van vóór het jaar 2000; ruim de helft van de alumni van vóór 2000 is werkzaam buiten tourism/leisure/events.

Voor Nederland wordt slechts 0,1 tot 0,6% werkgelegenheidsgroei verwacht (2015-2030, CPB/PBL), maar tot 2020 wordt een inhaalslag verwacht met een sterkere groei van 0,5% (ROA, 2015). Hoewel er geen specifieke arbeidsmarktprognose is, stelt aanvrager dat er tot 2020 ca. 11.000 vacatures zullen zijn waar toeristische professionals in kunnen werken. Gezien de ontwikkelingen in de toeristische sector verwacht men een jaarlijkse groei van minimaal 2200 fte. Het aandeel hoogopgeleiden in de recreatie bedraagt slechts 10%. Dit zou betekenen dat er minstens 220 fte per jaar nodig is. De commissie merkt op dat professionals uit andere beroepen ook kunnen opteren voor deze functies. Van de ondernemers in de recreatie geeft 60% aan personeel met een hbo-achtergrond belangrijk te vinden (Veldkamp, 2012).

Het werkveld is optimistisch over de arbeidsmarktperspectieven voor studenten van deze opleiding. De groei binnen de sectoren toerisme, vrije tijd en evenementen en de verwevenheid met andere sectoren leidt de komende jaren tot een toenemende behoefte aan hoogopgeleide professionals op dat vlak (BBO, 2016). De internationale insteek van de arbeidsmarkt en opleiding biedt goede perspectieven voor studenten.

De commissie concludeert dat de aanvraag aansluit op een maatschappelijke en een arbeidsmarktbehoefte. De aanvraag voldoet aan criterium b in art. 6 van de Beleidsregel.

Beoordeling criterium c Beleidsregel

De master ILTS valt binnen het zwaartepunt Tourism & Hospitality. Aangezien de master ILTS daarop aansluit voldoet de aanvraag aan criterium c in art. 6 van de Beleidsregel.

Vanaf 22 februari 2017 is op de website van de CDHO kennis gegeven van het voornemen van Stenden om de master ILTS in Leeuwarden aan te bieden. Hiermee is aan de instellingen voor hoger onderwijs de mogelijkheid gegeven om hun zienswijzen op dit voornemen kenbaar te maken. Er zijn geen zienswijzen ingediend.

Vestiging van de master ILTS in Leeuwarden heeft geen negatief effect op de landelijke spreiding van het onderwijsaanbod. Aanverwante opleidingen liggen afgezien van Cultural geography in andere regio's. Cultural geography heeft een andere insteek waardoor de gelijkenis zeer beperkt is.

Aanvrager heeft een prognose gemaakt van de instroom in de master ILTS op grond van instroomcijfers van de eigen en aanverwante masters (zie Tabel 3). De verwachting is dat 40 studenten zullen instromen. Vorig jaar bestond de instroom bij de master ILTS uit 20 studenten en de jaren ervoor was deze veel lager. De groei is te danken aan het ter beschikking stellen van beurzen aan vier studenten.

pagina 6 van 8 De commissie acht de voorspelde 40 studenten niet helemaal realistisch. Als men kijkt naar de totale instroom bij aanverwante opleidingen, blijkt de totale instroom de afgelopen jaren te zijn gedaald.

De commissie verwacht bij de enigszins aanverwante master Tourism Destination Management meer studenten indien deze ook bekostigd wordt. De opleidingen verschillen van elkaar en liggen in andere regio's. Toch verwacht de commissie dat de instroom van studenten die een bekostigde master in een toeristische richting willen doen zich zullen uitsplitsen over deze twee opleidingen. Daarom is een inschatting van 30 studenten realistischer. Een capaciteitsbeperking wordt niet ingesteld. Wel mag maximaal 50% van de studenten internationaal zijn.

Tabel 3. Overzicht instroom master ILTS en verwante masteropleidingen.

Naam master	Instelling	2011	2012	2013	2014	2015	2016
International Leisure and Tourism Studies	Stenden	21	19	14	8	7	20
Tourism Destination Management	NHTV	29	27	17	23	21	21
Leisure, Tourism and Environment	WUR	20	33	26	28	22	21
Leisure Studies	NHTV	13	19	15	25	21	9
Cultural Geography	RUG	17	12	18	17	11	10
<i>totaal</i>		<i>100</i>	<i>110</i>	<i>90</i>	<i>101</i>	<i>82</i>	<i>81</i>

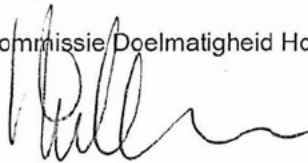
Als de instroom in de bestaande opleidingen en de verwachte instroom in de master ILTS wordt afgezet tegen de arbeidsmarktbehoefte die bij criterium b aannemelijk is gemaakt, blijkt dat er vanuit de landelijke arbeidsmarkt gezien enige ruimte is om deze master binnen het bekostigde domein vorm te geven.

Aanvrager heeft een beschrijving geleverd van de inbedding in de bestaande kennisinfrastructuur. In Leeuwarden zijn diverse instellingen die zich richten op toerisme, vrije tijd en evenementen. Zij zijn inhoudelijk sterk verbonden aan het personeel van de master ILTS. ETFI (European Tourism Futures Institute) houdt zich bezig met scenarioplanning en toekomststudies voor toerisme en recreatie en maakt deel uit van CELTH. Beide zijn nationale kenniscentra.

De commissie concludeert dat er enige ruimte in het landelijk aanbod bestaat om de master ILTS te realiseren. De aanvraag voldoet aan criterium c in art. 6 van de Beleidsregel.

pagina 7 van 8 Gelet op het vorenstaande adviseert de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs u om positief te besluiten op het voorliggende verzoek.

De Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs

drs. P.M.M. Rullmann
voorzitter

Bijlage:
Beoordelingskader macrodoelmatigheid nieuwe opleiding

Aan de hand van de in de Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs van 3 juli 2014 genoemde voorwaarden worden voornemens tot het verzorgen van een nieuwe opleiding beoordeeld op doelmatigheid. Een nieuwe opleiding kan volgens artikel 6 van deze Beleidsregel alleen doelmatig worden geacht indien het voornemen voldoet aan de criteria a, b en c.

Volgens criterium a heeft het instellingsbestuur aangetoond dat uitbreiding van het landelijk aanbod met de nieuwe opleiding noodzakelijk is en dat de vernieuwing niet kan worden gerealiseerd binnen het landelijk bestaande opleidingsaanbod.

Volgens criterium b heeft het instellingsbestuur aangetoond dat er behoefte bestaat aan de nieuwe opleiding, zijnde overwegend een arbeidsmarktbehoefte, dan wel een overwegend maatschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte, dan wel een overwegend wetenschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte.

Volgens criterium c dient het instellingsbestuur aan te tonen dat er in het landelijk onderwijsaanbod ruimte is voor de opleiding. Indien de voorgenomen opleiding aansluit op zwaartepunten die de instelling heeft vastgelegd in de prestatieafspraken¹, wordt aangenomen dat is voldaan aan criterium c, tenzij naar het oordeel van de Minister reeds voldoende opleidingen in de behoefte kunnen voorzien.

¹ In de beschikkingen tot toekenning van de prestatiebekostiging heeft de Minister geen uitspraken gedaan over de doelmatigheid van eventueel in het voorstel aangekondigde nieuwe opleidingen of vestigingsplaatsen.